

Цуркан М. В.

ГРАМАТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ДІАЛЕКТИЗМІВ У ХУДОЖНІЙ ОПОВІДІ

У статті розглянуто граматичні ознаки діалектизмів як засобу стилізації розмовності в художньому тексті. Доведено, що діалектизми з історичною маркованістю охоплюють найрізноманітніші сфери життя, однак передусім вони пов'язані з побутом, виробничою діяльністю, родинними стосунками, характерними для культури гуцульсько-покутсько-буковинського ареалу.

Ключові слова: діалектизм, художній текст, побут, говіркове мовлення, мовна свідомість.

Цуркан М. В. Грамматическая репрезентация диалектизмов в художественном повествовании. – Стаття.

В статье рассмотрены грамматические признаки диалектизмов как средства стилизации разговорности в художественном тексте. Доказано, что диалектизмы с исторической маркировкой охватывают различные сферы жизни, но прежде всего они связаны с бытом, производственной деятельностью, семейными отношениями, характерными для культуры гуцульско-покутско-буковинского ареала.

Ключевые слова: диалектизм, художественный текст, быт, говор речи, языковое сознание.

Tsurkan M. V. Grammatical representation of the dialectisms in the narration. – Article.

Grammatical characteristics of the dialectisms as means of stylization of spoken language in the text are examined in the article. It is proved that the dialectisms with historical marks cover different spheres of life but, first of all, they are connected with everyday life, producing goods, family relationships that are typical for the culture of the Gutsul-Pokutya-Bukovyna region.

Key words: dialectism, narration, everyday life, spoken language, language conscience.

Постановка проблеми. Дослідження діалектизмів у структурі художнього тексту – одне з актуальних питань сучасної лінгвостилістики, оскільки ареально маркована лексика є основою пізнання культури й історії народу, сегменти яких пропущені через канали образної конкретизації. Саме в художньому тексті діалектизм набуває додаткових семантичних та естетичних відтінків, різко контрастує з літературно-нормативною організацією цього тексту й через те стилістично увиразнюється. Ступінь експресивності діалектизму зумовлений його належністю до певного мовного рівня, особливостями семантики й тим, із якою метою й у який спосіб уводить його автор у текст [6, с. 14–32; 1, с. 47–50].

Роль діалектизмів у художній оповіді з'ясовували у своїх працях Г. Матвіяс [9; 10], О. Муромцева [12], С. Єрмоленко [5; 6], Л. Мацько [11], А. Зеленько [7], П. Гриценко [3], В. Грещук [2], О. Кульбабська [8], Н. Руснак [13] та інші.

Актуальність нашої розвідки зумовлена новою джерельною базою. У творах, об'єднаних за територіальним принципом кореляції їхніх авторів, насамперед привертають увагу ареальні одиниці мови – діалектизми в їхній комунікативній, етнографічній та експресивно-виражальній функціях. Вони засвідчують спільність процесів, ситуацій, у яких формувалася мовна свідомість художників слова. Порівняймо у зв'язку із цим оцінку мови роману М. Матіос «Солодка Даруся»: «Складається враження, що натхнення письменниці вишукує у свідомості насамперед слова найрідніші й тому найточніші, хоча для пересічного читача – найдивніші (тому треба давати до них примітки)» [4].

Мета дослідження – охарактеризувати граматичні ознаки діалектизмів у мовотворчості письменників Буковини початку ХХІ століття

(М. Матіос, Г. Тарасюк, В. Кожелянка, М. Лазарука, В. Михайловського).

Об'єктом опису послужила група діалектизмів (лексичних і семантичних), тобто ареально обмежені слова з характерними фонетичними, словотвірними, граматичними ознаками, позасловникова лексика регіонального вжитку, а також слова, що мають у сучасній тлумачній лексикографії ремарку *заст.*

Граматичні ознаки південно-західної території поширення в художній оповіді буковинських письменників засвідчено в таких діалектизмах:

а) іменники з діалектними граматичними ознаками називного, кличного, родового, давального, орудного, місцевого відмінків однини (...казали оногде старі люде: не можна так дуже любитися... [28, с. 116]; У мене також діти, та й до своєї смерти я хочу дожити. Я у гірші часи якось скапав цієї напасті, то й тепер не хочу [28, с. 165]; ...вони в горю забудуть, як я казала, та й зроблять не по-моєму [27, с. 232]; Мой, Ілю, тобі лиш в політику твоею плутанинов у голові! [29, с. 3]; Бігме Боже, нібито на весілля «гуцулку» гуляє, крутиться, руки тримає широко, спідниця догори підфітькується [28, с. 33]) [15, с. 17–60];

б) числівники два, три в значенні збірного: (І так собі перегукуються почерез ріку два підпільні тазди – аж на двоє сіл, та де там на двоє сіл – на дві держави чути [28, с. 104]; Троє люду женуть одну корову?! [27, с. 122]);

в) відмінкові форми прикметників: (Уже як гуляв увечері татовий пасок по Дарусиній спідничині та по ногах, вона дотепер чує [28, с. 19];

г) енклітичні граматичні форми займенника [15, с. 91–117] (Заткайся, заткала би **тя** лиха година [28, с. 35]; редуплікація граматичних займенникових форм (...румунські жовніри збива-

ли кінськими копитами порохи на два сусідські села і на півсела з **тамтого** – польського – боку [28, с. 51]);

г) залишки давнього перфекта (*А не чули'сте, Гафійко люба, це правда, що Їлена законилася цієї ночі Цвичком?* [28, с. 44], *Було добре робити, то мали би'сте свій хліб, а ні по чужих хатах старцювати* [27, с. 231]; аориста (*Михайлику гречаний, не майте на мене зла за це казання, бо то є свята правдичка, абих так до завтра дочекала* [27, с. 113]) [15, с. 132–159];

д) надлишковість видільних часток (*А Даруся лежала, не реагуючи ані на світло, ані на звук – лиш тільки що не була мертва* [28, с. 75]) [15, с. 173, 179].

Для мови прози М. Матіос та В. Михайловського характерне стилістичне явище злиття особи персонажа, оповідача й переповідача, а тому в так званій мові автора є граматичні діалектизми (*Дмитрик з того світа буде просити Бога за тебе, Андрію... – навіщоє повторив Кирило й вернувся межси сини* [26, с. 27]). У мові автора спостерігається й така поширена наддністрянська граматична особливість, як уживання конструкцій із давальним належністю: *Іноді Михайлові здавалося, що ревність йому переходить, як потрохи перейшла Матронці слабість* [28, с. 128].

Зафіксовані в досліджуваних текстах лексичні діалектизми можна представити в такій класифікації:

І. Іменники: 1) назви осіб:

а) за родинними зв'язками, спорідненістю (*А хіба **неньо** (батько (рідний і нерідний))* [16, с. 132; 19, с. 329] *не були такі закаменні, як скала* [27, с. 18]; ***Вуйко** (дядько, батьків або материн брат* [16, с. 42; 19, с. 64]) *Іван сидів на сідачці нахилений, як журавель* [25, с. 85]);

б) назви осіб на позначення певних взаємин: *ані Букінгемського палацу їй не треба, ні мужа, ні любаса* (коханець [16, с. 116; 19, с. 268]) [28, с. 37]; *Моїх **верстаків** (ровесник, одноліток* [16, с. 35; 19, с. 49]) *забирають* [28, с. 142];

в) за гендерними ознаками: *Пили **вуйки** (чужий чоловік старшого віку* [16, с. 42; 19, с. 64]) *переважно взимку* [22, с. 81]; ***Хлопака** (чоловік, мужчина, мужик* [16, с. 202; 19, с. 612]) *Телевізійник, ви що, не знаєте його?* [23, с. 61];

г) назви осіб за видом діяльності: *Леонтій Самчук ще з вечора замовив **фірмана** (1. Людина, яка править кінним екіпажем; візник. 2. Той, хто догляда коней та їздить ними; їздовий* [16, с. 197; 19, с. 591]), *аби небіжку відвезти на цвинтар* [25, с. 45]; ***А трембітачів** (той, хто грає на трембіті* [16, с. 188]) *наймайте із Дихтинця* [27, с. 242];

г) за типом поведінки: *Ну, хіба що місцеві **вар'яти** (1. Божевільний, скажений. 2. Нестри-*

маний, запальний [19, с. 47]), *якими здавна славився Джерелів* [22, с. 91];

д) за статусом: *Він втрачав із ними розум, із жонами й молодіцями, **розведеницями** (жінки, яка розлучилася з чоловіками* [19, с. 460]) *й **невідданими** (неодружена дівчина* [19, с. 53]), *– але жодна не могла його втримати надовго* [27, с. 192];

2) назви міфічних створінь: *...а жінка **щезла**, як річкова **нявка** (мавка* [16, с. 134; 19, с. 342]) [28, с. 100];

3) назви частин тіла: *Слова у **писку** (діал. рот* [19, с. 412; 16, с. 148; 14, с. 759]) *Докії непосидючі, прудкі, як вуличні діти, котрі не тримають-ся хати* [25, с. 119];

4) назви сільськогосподарських і дикорослих рослин, їхніх частин та плодів: *Чи не обмінює-те, газдине, **фасулі** (рослина родини бобових* [16, с. 195; 19, с. 584]) *на кукурудзяну муку?* [27, с. 117]; *І вона, майже безтямна, ніби напосна **матриганом** (беладонна* [16, с. 121; 19, с. 281]), *і собі зсувається на землю – та так і падають, обоє, в мох чи запріле листя* [26, с. 131];

5) назви птахів: *І чує він якусь неясну тривогу, так, нібито зараз його має украсти оцею **половик** (діал. різновид яструба* [16, с. 153; 19, с. 443; 14, с. 850]), *що мертво висить над карком, як над мершею, ніби справді цілиться в саме тім'я* [28, с. 105];

6) назви предметів побуту, господарювання: *Іще ззавидна Михайло відвів дитину до куми Марії, замкнув браму і хату на **колітки** (висячий замок* [19, с. 218]), *заставив вікна?* [28, с. 134]; *Пив-пив, пив-пив та одного разу дивиться – до нього **дзигарок** (годинник* [16, с. 59, 19, с. 93]) *говорить* [22, с. 82];

7) назви кухонного начиння: *Флоріка біля газової плити щось смажить на **пательні** (діал. сковорода* [16, с. 145; 19, с. 391; 14, с. 710]); *...несе з базару додому – **слоїк** (скляна банка* [16, с. 173; 19, с. 501]) *сметани* [24, с. 5];

8) назви продуктів харчування, страв: *... **цвіклів** (приправа до м'ясної страви з тертого сирого хрину, варених столових буряків, цукру та оцту* [16, с. 205; 19, с. 620]) *ще хочемо. З ковбаскою дуже смачно* [25, с. 112];

9) назви приміщень, частин сільського подвір'я: *Думає Ганька сумно, нашивидкоруч умиваючись над баняком у темному **ванькірі** (комірчина біля кухні або в колибі для зберігання продуктів* [16, с. 33]) [25, с. 4];

10) назви зброї: *Відібрав у них **гвери** (гвинтівка* [19, с. 81; 16, с. 52]), *повернув добро розбитому газдові* [28, с. 90];

11) назви транспортних засобів: *Доброго здоров'я, пане-товаришу директоре! – сказав, як проїхав **фірою** (віз, підвода* [16, с. 197; 19, с. 591]) [28, с. 52];

12) назви явищ природи: *Шумить у скалі **ірантівка*** (раптовий короткочасний дощ, злива [19, с. 451; 16, с. 161]), *і грім дуже близько* [26, с. 22];

13) назви часових проміжків, дат: *Коли Іван ішов до когось на **деньку*** (робочий день; щоденна праця [16, с. 56]), *брав із собою Дарусю* [28, с. 59];

14) позначення частин від цілого: *Інакше біль розшматує її на дрібні **кавалки*** (шматок, частина від цілого [16, с. 88; 19, с. 180]) [28, с. 9];

15) назви для позначення абстрактних понять: *Та стільки, скільки треба, **щоби** не залежалася, **щоби** міль не надточила, **щоби** **сопуху*** (діал. 1. Сажа. 2. Сморід [19, с. 508; 16, с. 175; 14, с. 1162]) *не набрала ...* [27, с. 220];

16) збірні назви: *Сьогодні папороть із пахучого зілля зробилася сухою **триною*** (діал. потерть, тирса [19, с. 552; 16, с. 188; 14, с. 1267]) *без запаху, що кришилася від дотику* [27, с. 147].

II. Прикметники на позначення:

1) рис людини: ***Сиромудрі*** (діал. дуже мудрий [20, IX, с. 165]) *ліберали, завше при владі трутяться, **щоби** було і вашим і нашим* [29, с. 15]; 2) ознак релатив довілля, їх відношень: *Але в Чорному Поточці на тридцять хат люду городи вже **завесновані*** (оброблені, засаджені поля [16, с. 35; 19, с. 50]) [27, с. 116]; 3) ознак за належністю: *Хто зна, чим би скінчилася ця одногоса **вуйкова*** (дядків [19, с. 64; 16, с. 42]) *бесіда, коли б із кошари не вийшов... високий чоловік* [28, с. 178] та ін.

III. Дієслова широкого кола семантики, зокрема на позначення:

1) буттєвих змін: *Нічого не **трафілося*** (ставатися [19, с. 550; 16, с. 187]) [28, с. 106]; 2) фізичного стану: *Розбуджені зі сну сусіди **знижували плечима: увесь день Матронка чиніла*** (непорушно стояти чи сидіти на одному місці [16, с. 212; 19, с. 643]) *в городі* [28, с. 93]; 3) мови, мовлення: ***Замельдувати – замельдуй*** (повідомити, заявити, донести [19, с. 136]), *але ні на кого твердо не сподівайся* [28, с. 106]; 4) пересування: *А тут **це** – нова влада селом **спацерує*** (прогулюватися [16, с. 175; 1, с. 511]) *та лиш кров холодит у жилах* [28, с. 114];

5) сприймання чогось зором: *Запустив роботи, на люди не показується, лиш **жінку** з дитиною **пазить*** (пилнувати, стежити [19, с. 376; 16, с. 143]), *так нібито ніхто до нього не мав **гризоти*** [28, с. 116]; 6) зазнавання фізичних змін: *Груди **спрутило*** (набрякати [19, с. 515]) *від надлишку довго незцідженого і запеклого молока* [28, с. 115]; 7) переживання психоемоційних станів: *Такого в селі **це** ніхто не **пацив*** (зазнавати лиха, переживати неприємні пригоди, стаждати [16, с. 145; 19, с. 394]) [25, с. 51] *тощо*; 8) фізичних дій: *І викликали **пожежників** із **драбиною**, **аби** його **здоймити*** (1. Підіймати, піднімати. 2. Знімати [19, с. 160]) [23, с. 57];

IV. Прислівники (і слова категорії стану) на позначення:

1) якісних ознак інших ознак, дії, ступеня їх вираження: *На зло ворогам **святкували великих людей фист*** (дуже сильно [19, с. 589; 16, с. 196]) *розкішно!* [29, с. 191]; *У голосистого півня поліном кинув – **леда*** (ледь-ледь [16, с. 110; 19, с. 255]) *ноги не перебив* [26, с. 82]; 2) обставин подій: *Е-е-е... казали **оногде*** (недавно, цими днями [16, с. 139]) *старі люде: не можна так дуже **любитися**, як ці двоє **любилися*** [28, с. 124]; 3) психоемоційних переживань, сприймання обставин: *Ото залізеши на самий **вершечок** і **рвеш**, а мені **ніц** не **банно*** (шкода, жаль [19, с. 23]) *за тими грушечками* [25, с. 41]; *...бо люди є люди: одному **завкредно*** (заздрісно [19, с. 125]), *другому **наче** й **обидно*** [24, с. 6]; 4) істинності подій: *Голос молодого **зривався**, **намагаючись** **перебивати** **музик**, так **що** було **незрозуміло**, чи він **направду*** (діал. насправді [19, с. 317; 14, с. 575]) *п'яний, чи **трохи дурний*** [28, с. 85].

V. Займенники: – *Я вас **боюся**, бо ви **можете** й мене від дітей **забрати**, як **Різунів**, **Поповичів**, **Шпетків** **забрали**... Усю **Товарницю**, й **Розтоки**, й **Вижницю**, й **усий*** (весь [16, с. 193]) *світ* [27, с. 29]; *Не пам'ятаю **ніц*** (нічого [19, с. 337; 16, с. 133]) [28, с. 146];

VI. Службові частини мови: а) частки: *Це **ще май*** (щояк, щонай [16, с. 118; 19, с. 273]) *ліпше* [27, с. 198]; *Нащо він **це** **зробив**?* ***Таже*** (адже [19, с. 536]) *знає, що **забрав** з **перед** дітей!* [27, с. 22]; б) сполучники: ***Шурх-шурх**, – **гейби*** (ніби, неначе [16, с. 44; 19, с. 69]) *оживає* [25, с. 39]; ***Аби** 'х* (щоб [19, с. 17; 16, с. 17]) *жили і **нарік** **цеї** **днини** **дочекали*** [28, с. 23]; в) прийменники: *Даруся **дивилася** на **те** **все** з **вікна** **почерез*** (через [16, с. 156]) *фіранок* [28, с. 49]; *Даруся **викладає** з **кошика** **припасене** **добро** **довкруг*** (не фіксов.; довкола) *хреста...* [28, с. 31];

IX. Вигуки: ***Ади*** [19, с. 18; 16, с. 17], *пакують **зараз** на **фіри*** [28, с. 123]; ***Агій*** [19, с. 17; 16, с. 17] *на **таке** **чудо**!* [28, с. 19]; *...а **мама** **казали**: «**Гай*** (ану, ану ж [19, с. 66]), ***це** **сапаємо** **два** **рядочки**, **та** й **буде**. **Все** 'єдно **сапаєш** не **так**, як **треба**»* [26, с. 10]; ***Мой*** (агов [16, с. 125; 19, с. 294]), ***що** **то** за **напасть** **дівку** **збарувала**?* [25, с. 23] та ін.

У мові прози письменників Буковини спостережено, що територіально обмежена лексика виявляє семантичну тотожність у межах означуваних понять. Наприклад, як синонімічні уживаються слова *возниця* та *бужарня* «приміщення, де коптять м'ясо димом» [16, с. 30]: *...аж **шкіра** на **ногах** **мориється**, як **сушениця** після **копіння** на **возниці*** [28, с. 64]; *...повідомив **Танасій Максим'юк**, який **переховувався** в селі – у **свій бужарні-возниці*** [28, с. 143].

Репрезентуючи через художню оповідь складний масив південно-західної української повсяк-

денно-побутової культури, письменники Буковини, а найчастіше М. Матіос, спираються не на вузькорегіональні номінації, а на назви тих реалій, які зафіксовані в сучасних діалектних словниках як репрезентанти суміжних із гуцульським говорах – буковинських, наддністрянських, закарпатських, а інколи й інших говорів української мови: *леда* «ледве, як тільки» [16, с. 110], *набуватися* «гостювати, приємно проводити час у гостях» [19, с. 304; 16, с. 128]; *пантрувати* «пилити» [17, с. 414; 16, с. 144; 21, с. 193; 19, с. 382]; *файка* «люлька» [17, с. 576; 19, с. 576]; *хлоп* «мужчина» [17, с. 597; 21, с. 266] та ін.

Спостережено: окремі діалектні лексеми, характерні для гуцульського говору, М. Матіос тлумачить посторінково, подаючи виноску з ремаркою *діал.*, як-от: *фертик* «ось так, все» [28, с. 122]; *половик* «яструб» [28, с. 110], *каламітний* «заводий» [28, с. 110], *флинькати* «схлипувати» [28, с. 116], *карок* «череп» [27, с. 201]; *міцка* «перша, найтонша, вовна» [27, с. 138]; *гопасувати* «стрибати, танцювати» [27, с. 134]; *бутин* «лісорозробка» [27, с. 116]; *дямба* «рот» [28, с. 50] тощо.

Отже, досліджувані художні тексти дають і додаткову лексико-семантичну інформацію, розширюючи діапазон словникової діалектної лексики мови буковинсько-покутського й гуцульського мікрорегіонів.

Усвідомлюючи ареальність семантики тої чи тої лексеми, письменники також використовують інші способи витлумачення лексичних діалектизмів безпосередньо в контексті, як-от:

1) у тому самому контексті вказуючи на семантику слова ...а *мама Катерина* – *зодягнута, як до вінчання, – в писаній чорним хрестиком сорочці, в кептарі, завита по-молодицьки найкращою – великодньою – хусткою, несла по через обійстя дерев'яне відро – коновку – з водою* [27, с. 72], порівняймо: *коновка*, *заст.* 1. *Дерев'яна посудина овальної форми у вигляді високого цебра* [19, с. 221]; «*Дерев'яна посудина з одним вухом для води; дерев'яна посудина для молока*» [16, с. 100]; 2) зазначаючи в тому самому контексті синонімічний елемент: *У нас, Юрку, тут, на галицькому боці, весілля роблять посеред тижня, щоби в Божу неділю не грішити: ножем не рубати* (Рубати; різати [19, с. 468]), *не різати* [27, с. 133]. Інколи в мові прози М. Матіос діалектне слово постає разом із загальномовним відповідником: *Вам фірами-підводами усього до хати возять з ферми, а я своїм мозолем заробляю* [28, с. 73].

Наголошуючи на специфічних рисах ментальності, поведінки, вербалізації думок і почуттів, ведення господарства, письменники вводять у контекст оповіді специфічні вирази: *як кажуть тут, по-тутешньому* тощо: ...і не одного **кон-**

трабандиста, або, *як кажуть по-тутешньому – шварцівника* [16, с. 213].

Прозова мова відображає й ситуативне нанизування діалектних синонімів: а) іменникових (*«вагітність»*: *Ніхто Матронки з **черевом** не видів* [28, с. 89]; *В селі декотрі газдівські дівки не годні приховати від людських очей, що зайшли в **передчасну тяж...*** [28, с. 89]; *А Матронка ховала свою **веремінність** аж до самих злогів* [28, с. 89]; б) прикметникових (*«роздратований»*: *Дмитро став **прикрий, сварливий і дратівливий*** [27, с. 213].

Рідко трапляються такі мікроконтексти, де діалектизми беруть участь у формуванні конкретно-чуттєвого образу: 1) *сільського пейзажу*, де актуалізовано асоціативно-образний потенціал слів у їхній номінативній функції. Такі поєднання можливі завдяки прозорій внутрішній формі діалектизму. Наприклад, *діал. хітанка* «колисання» [19, с. 611; 16, с. 201] засоційована з розгойдуванням-коливанням груші: *Маринька – Богодуха гойдає порожню **хітанку**, прив'язану до старезної груші мотуззям, – і **груша**, немовби натомлена життям людина, покійно й безвідмовно скрипить у такт неспішному своєму коливанню: «гой-да»* [26, с. 129]; 2) *гірського пейзажу*: *А замість води можуть бути чорниці, що ними всяяна **кичера** (діал. гора, вкрита вся лісом, крім вершини [14, с. 427])* [28, с. 78]; 3) *психологічного образу*: діалектизми з прозорою внутрішньою формою входять у метафоричні структури. Порівняймо уживання слова *бульбінь* «коловорот» (бульбона, больбона, більбонія [19, с. 42]; бульбона [16, с. 31]) у такому контексті: *То вже й не сито – смертельна коса рубала попід самий корінь цвіт Черемошного й пускала свій укіс у **бульбінь невідомості**, звідкіль іще ніхто не подав не те що доброї – будь-якої – звістки* [27, с. 88]; 4) *синкретичного метафоричного образу*, наприклад, на позначення «м'якої трави»: *Білі овечки пасуться у **трав'яному ліжникові*** [16, с. 113] *та дзвінками подзвонюють, ніби дають знак із самого раю* [28, с. 37].

Отже, граматичні й лексичні діалектизми з історичною маркованістю охоплюють найрізноманітніші сфери життя, проте передусім вони пов'язані з побутом, виробничою діяльністю, родинними стосунками, характерними для культури гуцульсько-покутсько-буковинського ареалу. Те, що сучасні письменники Буковини активно використовують експресивно-виражальний і номінативний потенціал діалектизмів, даючи власні тлумачення, свідчить про настанову орієнтуватися не на словникові діалектизми (що давно «прижилися» в літературній мові), а на власне чуття балансу між говірковим мовленням і літературним загальнозрозумілим із міцним ядром загальнолітературної норми.

Література

1. Бирик С. Українська усна літературна мова в культурі повсякдення : [монографія] / С. Бирик. – Ніжин : Аспектполіграф, 2013. – 589 с.
2. Грещук В. Південно-західні діалекти в українській художній мові. Нарис / В. Грещук, В. Грещук. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського нац. ун-ту імені Василя Стефаника, 2010. – 309 с.
3. Гриценко П. Моделювання системи діалектної лексики : [монографія] / П. Гриценко. – К. : Наук. думка, 1984. – 227 с.
4. Дігай Т. Новий роман Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки. Життя крізь призму смерті» / Т. Дігай [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://maysterni.com/publication.php>.
5. Єрмоленко С. Говіркове багатоголосся сучасної української прози / С. Єрмоленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=1231>.
6. Єрмоленко С. Народнорозмовна традиція в літературно-художньому мовленні / С. Єрмоленко, Г. Гримич // Питання мовної культури : зб. наук. праць. – К. : Б. в., 1967. – Вип. 2. – С. 14–32.
7. Зеленько А. Про деякі функції діалектизмів у мові художньої літератури / А. Зеленько // Культура слова. – 1983. – Вип. 22. – С. 39–41.
8. Кульбабська О. «Пишу, як серце диктує...» (Роль Сидора Воробкевича в історії української літературної мови на Буковині в другій половині XIX ст.) / О. Кульбабська, Н. Шатілова // Українська мова. – 2012. – № 1. – С. 116–130.
9. Матвіяс І. Взаємодія діалектної лексики з лексикою української літературної мови / І. Матвіяс // Мовознавство. – 1985. – № 2. – С. 37–43.
10. Матвіяс І. Українська мова і її говори : монографія / І. Матвіяс. – К. : Наукова думка, 1990. – 164 с.
11. Мацько Л. Стилістика української мови : [підручник] / [Л. Мацько, О. Сидоренко, О. Мацько] ; за ред. Л. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
12. Муромцева О. Головні процеси в розвитку лексичного складу української літературної мови другої половини XIX – початку XX ст. / О. Муромцева // Мовознавство. – 1983. – № 6. – С. 18–25.
13. Руснак Н. Лінгвокогнітивні та прагматичні виміри діалектних текстів буковинських говірок : [монографія] / Н. Руснак ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2009. – 447 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови / ред. В. Бусел та ін. – К. : Перун, Ірпінь, 2005. – 1728 с.
15. Герман К. Атлас українських говірок Північної Буковини : у 2 т. / К. Герман. – Чернівці : Прут, 1998. – Т. II. – 215 с.
16. Гуцульські говірки. Короткий словник / відп. ред. Я. Закревська. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. – 232 с.
17. Хобзей Н. Лексикон львівський: поважно і на жарт / Н. Хобзей, К. Сімович, Т. Ястремська, Г. Дидик-Меуш. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – 672 с.
18. Онишкевич М. Словник бойківських говірок / М. Онишкевич. – К. : Наукова думка, 1984. – Ч. 1 : А – Н. – 495 с. ; Онишкевич М. Словник бойківських говірок / М. Онишкевич. – К. : Наукова думка, 1984. – Ч. 2 : О – Я. – 515 с.
19. Словник буковинських говірок / за заг. ред. Н. Гуїванюк. – Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.
20. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.
21. Шило Г. Словник наддністрянських говірок / Г. Шило. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 288 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uatxt.ensayoes.com/docs/index-36252.html?page=18>.
22. Кожелянко В. Діти застою / В. Кожелянко. – Чернівці : Книги – XXI, 2012. – 328 с.
23. Лазарук М. Інавгурація / М. Лазарук. – Чернівці : Книги – XXI, 2006. – 248 с.
24. Тарасюк Г. Короткий танець на Віденському балу / Г. Тарасюк. – Бровари : Відродження, 2009. – 222 с.
25. Михайловський В. Мелодія білого смутку / В. Михайловський. – Чернівці : Прут, 2013. – 408 с.
26. Матіос М. Майже ніколи не навпаки / М. Матіос. – Львів : ЛА «Піраміда», 2008. – 181 с.
27. Матіос М. Нація / М. Матіос. – Львів : ЛА «Піраміда», 2007. – 256 с.
28. Матіос М. Солодка Даруся / М. Матіос. – Львів : ЛА «Піраміда», 2007. – 186 с.
29. Тарасюк Г. Цінь Хуань Гонь / Г. Тарасюк. – Біла Церква : Буква, 2008. – 256 с.